

ВИСНОВОК
ПРО НАУКОВУ НОВИЗНУ, ТЕОРЕТИЧНЕ ТА ПРАКТИЧНЕ
ЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ

Ліпчевської Інни Леонідівни
«РОЗВИТОК УМІНЬ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ІНФОРМАЦІЇ
ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Дисертація Ліпчевської Інни Леонідівни на тему *«Розвиток умінь візуалізації навчальної інформації вчителів початкової школи»* подана на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки. Тему дисертації затверджено Вченою радою Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України (протокол № 11 від 15.10.2019 р.) та уточнено Вченою радою Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України (протокол № 9 від 30.06.2022 р.; протокол № 9 від 31.08.2023 р.).

Для підготовки висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації *«Розвиток умінь візуалізації навчальної інформації вчителів початкової школи»* визначено, що попередня експертиза дисертації проводитиметься на базі відділу дидактики Інституту педагогіки НАПН України та призначено двох рецензентів:

1. **Арістову Наталію Олександрівну**, доктора педагогічних наук, професора, завідувача відділу міжнародних зв'язків та наукової співпраці Інституту педагогіки НАПН України;
2. **Онопрієнко Оксану Володимирівну**, доктора педагогічних наук, старшого наукового співробітника, завідувача відділу початкової освіти імені О. Я. Савченко Інституту педагогіки НАПН України.

Актуальність теми дослідження поданої на рецензування дисертації «Розвиток умінь візуалізації навчальної інформації вчителів початкової школи» І. Л. Липчевської не викликає сумнівів у зв'язку з упровадженням державних стандартів початкової освіти (2018 р.) та профстандарт вчителя початкових класів, вчителя закладу загальної середньої освіти і вчителя з початкової освіти (2020 р.), які передбачається реалізація новітніх підходів до здійснення освітньої діяльності. Вона також підтверджується “The Framework for Visual Literacy in Higher Education”/«Рамковою програмою візуальної грамотності в системі вищої освіти» (Association of College & Research Libraries (ACRL), 2022 р.), “Media & Information Literacy Curriculum for Educators & Learners”/«Програмою медійної та інформаційної грамотності для викладачів та студентів» (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO), 2021 р.), “Common European Framework of Reference for Visual Literacy”/«Загальноєвропейським стандартом візуальної грамотності» (European Network for Visual Literacy (ENViL), 2016 р.), оновленим в 2021 р. та іншими документами.

Сучасний учитель початкової школи має реалізовувати принцип наочності навчання відповідно до тріади компетентнісного, діяльнісного й особистісно зорієнтованого підходів на засадах дитиноцентризму та педагогіки партнерства. Це обумовлює необхідність розширення сфери застосування наочних методів навчання: доповнення їх класичного переліку (демонстрації, ілюстрації та спостереження) новітніми інтерактивними методами та прийомами візуалізації навчальної інформації (створення візуальних організаторів, лепбуків; опрацювання візуальних складових у текстах перерваного формату, медіа текстах; візуального представлення інформації, поданої вербально з метою її унаочнення тощо).

У контексті тенденцій цифровізації освіти та залучення інформаційно-комунікаційних технологій для оптимізації навчального (освітнього) процесу й об'єктивної необхідності функціонування початкової школи в змішаному форматі (спричиненою глобальними зовнішніми впливами) особливої

значущості набуває цифрова компетентність вчителя початкової школи. Це зумовлює важливість умінь учителя добирати, створювати/редагувати і використовувати на уроках цифровий візуальний навчальний контент.

Психолого-дидактичним підґрунтям, яке визначає необхідність цілеспрямованої уваги до проблеми розвитку вмінь візуалізації навчальної інформації вчителів початкової школи, є феномен кліпового мислення дітей покоління Альфа, їхня «візуальна налаштованість» у сприйнятті інформації та мимовільність уваги, пам'яті, мислення на початку шкільного навчання.

Отже, розвиток умінь візуалізації навчальної інформації вчителів початкової школи є актуальною дидактичною проблемою, яка потребує системного вивчення.

Мета дослідження полягає в розробленні, теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці дієвості моделі дидактичної системи розвитку вмінь візуалізації навчальної інформації вчителів початкової школи.

Досягнення мети дослідження передбачає розв'язання таких **завдань**:

1. На основі вивчення наукових джерел й узагальнення емпіричного досвіду здійснити психолого-педагогічний аналіз стану розроблення проблеми розвитку вмінь візуалізації навчальної інформації вчителів.

2. Уточнити зміст і структуру поняття «уміння візуалізації навчальної інформації вчителів початкової школи».

3. Визначити сукупність організаційно-дидактичних умов як фундаційну основу розроблення моделі дидактичної системи розвитку вмінь візуалізації навчальної інформації вчителів початкової школи.

4. Розробити й теоретично обґрунтувати модель дидактичної системи розвитку вмінь візуалізації навчальної інформації вчителів початкової школи.

5. Експериментальним шляхом перевірити дієвість авторської моделі дидактичної системи в процесі професійно-педагогічного розвитку вчителів початкової школи.

Об'єкт дослідження – професійно-педагогічний розвиток учителів початкової школи.

Предмет дослідження – модель дидактичної системи розвитку вмінь візуалізації навчальної інформації вчителів початкової школи.

Достатня обґрунтованість та вірогідність основних положень, сформульованих у дисертації І. Л. Липчевської, забезпечуються належною методологічною базою і не викликають заперечень. У дисертації використані:

– *теоретичні методи*: термінологічний аналіз поняттєво-категорійного апарату дослідження; аналіз і синтез, систематизація наукової, методичної та довідникової літератури за тематикою дослідження; ретроспективний аналіз науково-методичних матеріалів з проблеми використання наочності та візуалізації в початковій освіті; порівняння й узагальнення сучасних наукових поглядів щодо візуалізації навчальної інформації в освітньому процесі педагогічних закладів вищої освіти та закладів загальної середньої освіти; абстрагування, системне структурування та теоретичне моделювання для конструювання та теоретичного обґрунтування моделі дидактичної системи розвитку досліджуваних умінь; структурно-логічний аналіз для розроблення критерійно-діагностувального інструментарію для проведення педагогічного експерименту;

– *емпіричні методи*: узагальнення результативності імплементації форм, методів, прийомів і засобів візуалізації навчальної інформації в освітній процес початкової школи (на основі результатів всеукраїнських моніторингових досліджень якості освіти); опитування, бесіда, спостереження та тестування задля з'ясування стану сформованості та динаміки розвитку вмінь візуалізації навчальної інформації вчителів початкової школи, значущості дидактичного впливу цих умінь на процес і результат навчання в початковій школі; анкетування, опитування, тестування, контент-аналіз, експертне оцінювання й самооцінювання для

перевірки дієвості моделі дидактичної системи розвитку вмінь візуалізації навчальної інформації вчителів початкової школи;

– *статистичні методи*: застосування критерію χ^2 Пірсона для підтвердження педагогічно значущих характеристик ідентичності/відмінності експериментальної та контрольної груп на констатувальному й контрольному етапах педагогічного експерименту, статистичної значущості відмінностей рівнів показників критеріїв в експериментальній групі до і після проведення формувального етапу експерименту, верифікації позитивної динаміки змін рівнів показників розвитку вмінь візуалізації навчальної інформації в учасників експериментальної групи в порівнянні з відповідними показниками контрольної групи за результатами реалізації дидактичних впливів під час експерименту.

– *методи візуалізації*: структурна схема, блок-схема, дорожня карта, кругова діаграма, стовпчаста діаграма, діаграма Ішикави (Fishbone Diagram), карта знань (Mind Map) задля наочного відображення результатів дисертаційної праці.

Особиста участь автора в отриманні конкретних наукових результатів, викладених у дисертації. Дисертаційна праця є самостійно виконаним дослідженням, у якому викладено авторський погляд на професійно-педагогічний розвиток учителів початкової школи, а саме: аспект розвитку вмінь візуалізації навчальної інформації.

Дослідження, здійснене І. Л. Ліпчевською, системно та науково виважено вирішує проблеми розвитку вмінь учителів початкової школи візуалізовувати навчальну інформацію та вивчення сутнісних впливів цих умінь на процес і результат навчання в початковій школі. У роботі науково обґрунтовано та всебічно розкрито: питання трансформаційних процесів в компетентнісно орієнтованій освіті; візуалізації навчальної інформації як складника сучасної початкової освіти та як компонента професійно-педагогічної діяльності вчителя початкової школи; змісту та структури вмінь вчителів початкової школи візуалізовувати навчальну інформацію.

Теоретичний дискурс закономірно розгорнуто в дидактико-методичній площині дослідження, яка акумулює важливі для сучасної педагогічної практики питання і трансформується в практичні рішення. Теоретико-методичні аргументи пошукувачки дістали підтвердження їхньої ефективності в ході дослідно-експериментальної апробації в початковій школі та закладах вищої освіти.

Безумовною перевагою роботи вважаємо те, що порушені дидактичні й методичні проблеми розкриваються в сьогоденному контексті освітньої практики. Відзначимо вдало розмежовані й достатньою мірою обґрунтовані поняття наочності й візуалізації, доцільно й переконливо вказано на їхній принципово відмінний педагогічний вплив на процес створення мислеобразу об'єкта в свідомості здобувача освіти, в цілому – на перебіг і результат навчальної діяльності. Взаємозв'язок і розбіжності в цих поняттях презентабельно унаочнено в матеріалах дисертації, що природньо підкреслює володіння пошукувачкою предметом розгляду. Цілісно й різнобічно узагальнено методи візуалізації, у тому числі використовувані в НУШ, що робить дисертаційну працю начасною та практико орієнтованою.

Здійснений аналіз типових освітніх програм, результатів міжнародних і вітчизняних моніторингових досліджень у плані спрямування освітнього процесу на забезпечення ідеї візуалізації засвідчує обізнаність дисертантки у сучасному контексті початкової освіти, а розкритий ракурс візуалізації навчальної інформації як складника педагогічної діяльності вчителя початкової школи – про розуміння змісту і структури професійно-педагогічної компетентності вчителя та шляхів її реалізації в освітньому процесі.

Наукова новизна одержаних результатів (передбачувана) полягає в тому, що:

– *уперше розроблено, теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено* модель дидактичної системи розвитку вмінь візуалізації навчальної інформації вчителів початкової школи, яка базується на створенні

сукупності організаційно-дидактичних умов (оновлення змісту професійно-педагогічної підготовки вчителя початкової школи в контексті включення знань про візуалізацію навчальної інформації як важливої складової вдосконалення початкової освіти; наскрізне використання форм, методів, прийомів і засобів візуалізації в навчально-пізнавальній і професійно-орієнтованій діяльності (майбутніх) учителів початкової школи в межах опанування дисциплін психолого-педагогічного циклу та під час педагогічної практики; створення в освітньому середовищі закладів освіти (закладів загальної середньої освіти та педагогічних закладів вищої освіти) психолого-дидактичних осередків з питань візуалізації навчальної інформації); складається з взаємопов'язаних конструктів (методологічно-цільового, змістово-процесуального та діагностувально-результативного) і спрямована на досягнення позитивної динаміки рівнів розвитку вмінь візуалізації навчальної інформації вчителів початкової школи; передбачає три етапи розвитку досліджуваних умінь (мотиваційно-цільовий, когнітивно-процесуальний і рефлексійно-регуляційний), під час розгортання/реалізації яких відбувається використання традиційних та інноваційних форм, методів, прийомів і засобів навчання з активним залученням візуалізації (як методу та засобу інтерактивного навчання); описує критерійно-діагностувальний інструментарій: критерії (професійно-мотиваційний, когнітивно-конструктивний, діяльнісно-рефлексійний, результатно-практичний), відповідні показники та рівні (низький, середній, високий) розвитку вмінь візуалізації навчальної інформації вчителів початкової школи;

– *уточнено* зміст і структуру вмінь візуалізації навчальної інформації вчителів початкової школи як здатність педагога свідомо використовувати базові знання й досвід застосування форм, методів, прийомів і засобів візуалізації задля наочного представлення навчальної інформації в професійній педагогічній діяльності, що поєднує чотири компоненти: мотиваційно-цільовий (усвідомлення вчителем початкової школи можливостей і потенційної користі використання візуалізації в початковій

освіті, умотивованість щодо використання форм, методів, прийомів і засобів візуалізації у власній професійно-педагогічній діяльності, професійна зацікавленість (інтерес) і спроможність підвищувати ефективність власної педагогічної діяльності шляхом формування та постійного вдосконалення системи вмінь візуалізації навчальної інформації), когнітивно-конструктивний (поєднує знання, уміння й навички застосування форм, методів, прийомів і засобів візуалізації з предметними знаннями, дидактичними та методичними вміннями вчителя початкової школи), діяльнісно-проектний (акумулює здатність до визначення конкретних цілей використання візуалізації відповідно до навчального контексту, уміння імплементації/використання форм, методів, прийомів і засобів візуалізації в освітньому (навчальному) процесі відповідно до вимог реалізації положень триади компетентнісного, діяльнісного й особистісно зорієнтованого підходів із урахуванням психологічних особливостей дітей молодшого шкільного віку (вікових особливостей візуального сприйняття, уяви, образного мислення учнів та ін.); передбачає створення емоційно позитивного психологічного фону та творчої дослідницької атмосфери під час використання візуалізації навчальної інформації в процесі навчання) та рефлексійно-регуляційний (аспекти контролю, оцінювання, аналізу, прогнозування діяльності класу з візуалізації навчальної інформації; самооцінювання, самоаналізу, самовдосконалення та рефлексії вчителя задля підвищення ефективності використання візуалізації навчальної інформації зокрема та покращення результативності освітнього процесу в початковій школі загалом).

Подальшого розвитку набули наукові положення теорії і практики розвитку візуальної грамотності вчителів початкової школи як складової їхньої професійно-педагогічної компетентності; наукові уявлення про зміст, структуру, критерійно-показникові та рівневі ознаки розвитку вмінь візуалізації навчальної інформації вчителів початкової школи.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації не викликають заперечень.

У *вступі* сформульовано актуальність теми дослідження, чітко визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, детально розкрито наукову новизну і практичне значення отриманих результатів, подано відомості про апробацію й упровадження авторського доробку дисертантки, що свідчить про обґрунтованість і виваженість науково-понятійного апарату роботи.

У *першому розділі* дисертації «Теоретичні основи розвитку вмінь візуалізації навчальної інформації вчителів початкової школи» здійснено аналіз психолого-педагогічної літератури з досліджуваної проблеми, досліджено аспект візуалізації навчальної інформації як складової освітнього процесу в початковій школі та під час професійної підготовки вчителя початкової школи, уточнено сутність понять «уміння візуалізації навчальної інформації»; з'ясовано зміст і структуру цих умінь, окреслено дидактичний потенціал щодо розвитку вмінь візуалізації навчальної інформації вчителів початкової школи.

Уміння візуалізації навчальної інформації вчителів початкової школи розглядаються як здатність педагога свідомо використовувати базові знання й досвід застосування форм, методів, прийомів і засобів візуалізації задля наочного представлення навчальної інформації в професійній педагогічній діяльності. У структурі цих умінь виділено чотири взаємопов'язані і взаємозалежні компоненти: мотиваційно-цільового, когнітивно-конструктивного, діяльнісно-проектного та рефлексійно-регуляційний.

У *другому розділі* дисертації «Обґрунтування моделі дидактичної системи розвитку вмінь візуалізації навчальної інформації вчителів початкової школи» визначено організаційно-дидактичні умови розвитку вмінь візуалізації навчальної інформації вчителів початкової школи. Теоретично обґрунтовано модель дидактичної системи розвитку вмінь візуалізації навчальної інформації вчителів початкової школи. Презентовано дидактико-методичне забезпечення розвитку цих умінь.

Організаційно-дидактичні умови розвитку вмінь візуалізації навчальної інформації вчителів початкової школи включають:

- оновлення змісту професійно-педагогічної підготовки вчителя початкової школи в контексті включення знань про візуалізацію навчальної інформації як важливої складової вдосконалення початкової освіти;
- наскрізне використання форм, методів, прийомів і засобів візуалізації в навчально-пізнавальній і професійно-орієнтованій діяльності (майбутніх) учителів початкової школи в межах опанування дисциплін психолого-педагогічного циклу та під час педагогічної практики;
- створення в освітньому середовищі закладів освіти (закладів загальної середньої освіти та педагогічних закладів вищої освіти) психолого-дидактичних осередків з питань візуалізації навчальної інформації.

Модель дидактичної системи розвитку вмінь візуалізації навчальної інформації вчителів початкової школи розглядається як ідеалізоване представлення єдності методологічно-цільового, змістово-процесуального і діагностувально-результативного конструктів, що забезпечує розвиток умінь візуалізації навчальної інформації вчителів початкової школи.

У *третьому розділі* дисертації «Експериментальна перевірка авторської моделі дидактичної системи» представлено експериментальну апробацію дієвості розробленої моделі, описано рівні розвитку досліджуваних умінь та методику їх діагностування; проаналізовано й узагальнено результати експериментальної роботи.

Висновки чіткі, логічні, обґрунтовані і не викликають сумніву.

Принципових зауважень щодо структури, основних положень та концепції дисертації І. Л. Липчевської немає. Проте, відзначаючи позитивні аспекти роботи, не можемо не висловити певні **дискусійні положення та рекомендації**.

Візуальна грамотність сучасного вчителя є важливим аспектом його професійно-педагогічної компетентності, особливо в контексті розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, штучного інтелекту та швидкої

цифровізації української освіти. У зв'язку з цим, виникає декілька дискусійних питань щодо розуміння дидактичної проблеми розвитку вмінь візуалізації навчальної інформації вчителя початкової школи.

Першим дискусійним питанням є те, наскільки важливими є вміння цифрової візуалізації навчальної інформації для вчителя початкової школи. Адже першочерговою умовою успішного навчання молодших школярів є забезпечення досвіду учнів у дослідженні реальних об'єктів оточуючого світу, які не можуть бути повністю замінені їхніми цифровими (візуальними) моделями. Використання цифрової візуалізації в початковій освіті є обмеженим у зв'язку з негативним впливом на процес і результат навчання тривалого (понад 15 хвилин) використання цифрових засобів навчання на уроках у початковій школі. Існує думка, що вміння цифрової візуалізації навчальної інформації не є обов'язковими для вчителя початкової школи. Сучасні діти покоління Альфа живуть у цифровому інформаційному суспільстві, а тому цифрова візуалізація навчальної інформації є природньою складовою освітнього процесу в сучасній початковій школі.

Друге питання полягає в тому, наскільки суттєвим є вплив умінь візуалізації навчальної інформації вчителя початкової школи на освітні результати учнів залежно від форми організації освітнього процесу в закладі освіти (очної, дистанційної, змішаної). Дослідження проведено в умовах непередбачуваних глобальних зовнішніх впливів, що призвело до функціонування початкової школи в змішаному форматі, що не є пріоритетним для цієї ланки освіти. У більшості освітніх закладів України в післявоєнний період буде відновлене виключно очне навчання в початковій школі.

Третім питанням є роль дослідження щодо забезпечення мінімізації та компенсації освітніх і навчальних втрат учнів початкової школи.

Теоретичне і практичне значення отриманих результатів дослідження. Наукову значущість дисертації становить обґрунтована й експериментально перевірена авторська модель дидактичної системи розвитку вмінь візуалізації навчальної інформації вчителів початкової школи, яка базується на створенні сукупності організаційно-дидактичних умов, включає методологічно-цільовий, змістово-процесуальний та діагностувально-результативний конструкти, спрямована на досягнення позитивної динаміки рівнів розвитку вмінь візуалізації навчальної інформації вчителів початкової школи. Практична цінність роботи полягає в тому, що на основі матеріалів дисертації розроблено методичні посібники «Педагогічна майстерність учителя початкових класів: візуалізація навчальної інформації в початковій школі» та «Формування вмінь візуалізації навчальної інформації майбутніх учителів початкової школи: методи діагностики», які можуть бути використані в підготовці вчителів початкової школи в закладах вищої педагогічної освіти України та системі підвищення кваліфікації вчителів початкової школи, під час укладання підручників, навчальних посібників і методичних рекомендацій для вчителів початкової школи; робочу програму вибіркової навчальної дисципліни «Візуалізація навчальної інформації в початковій освіті».

Повнота викладення в публікаціях положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації. Основні наукові положення та результати дисертаційної праці опубліковано в 29 наукових і науково-методичних працях (із них – 24 одноосібні): 5 статей у фахових виданнях України, 21 – тези доповідей у збірниках матеріалів наукових і науково-практичних конференцій різного рівня (міжнародних і всеукраїнських), 2 методичних посібника, 1 робоча програма навчальної дисципліни за вибором для здобувачів другого (магістерського) освітнього рівня за спеціальністю 013 «Початкова освіта».

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

*Наукові праці, у яких опубліковані
основні наукові результати дисертації*

1. Малихін О. В., Ліпчевська І. Л. Візуалізація навчальної інформації як складова професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи. *Український педагогічний журнал*. 2022. № 4. С. 59–67. URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-4-59-66>
2. Ліпчевська І. Л. Визначення сутності вмінь візуалізації навчальної інформації майбутніх учителів початкової школи. *Молодь і ринок*. 2022. № 7–8 (205–206). С. 151–156. URL: <https://doi.org/10.24919/2617-0825.7/205.2022>
3. Ліпчевська І. Л. Візуалізація навчальної інформації: робота з науково-пізнавальним текстом у початковій школі. *Молодь і ринок*. 2022. № 9–10(207–208). С. 127–133. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2022.268469>
4. Ліпчевська І. Л. Сучасний підручник для початкової школи: проблема візуалізації. *Проблеми сучасного підручника*. 2022. № 29. С. 108–116. URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2022-29-108-116>
5. Ліпчевська І. Л. Організаційно-дидактичні умови формування вмінь візуалізації навчальної інформації майбутніх учителів початкової школи. *Молодь і ринок*. 2023. № 4(212). С. 143–148. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.277336>

*Наукові праці, які засвідчують
апробацію матеріалів дисертації*

6. Ліпчевська І. Л. Поняття візуалізації інформації в контексті освітнього процесу початкової школи. *Сучасна освіта – доступність, якість, визнання* : зб. наук. пр. XI Міжнар. науково-метод. конф.,

- м. Краматорськ, 13–14 листоп. 2019 р. Краматорськ, 2019. С. 105–107.
URL: <http://lib.iitta.gov.ua/720619/>
7. Ліпчевська І. Л. Візуалізація інформації як засіб реалізації концепції Нової української школи. *Інноваційні рішення у початковій школі: досвід впровадження концепції НУШ* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Полтава, 27–28 листоп. 2019 р. Київ, 2019. С. 61–63.
URL: <http://lib.iitta.gov.ua/720622/>
8. Ліпчевська І. Л. Карти знань як засіб формування комунікативної компетентності на уроках української мови у початкових класах шкіл з навчанням мовами національних меншин. *Сучасні технології початкової освіти: реалії та перспективи* : зб. наук. пр., м. Кам'янець-Подільський, 26 лют. 2020 р. Київ, 2020. С. 100–103.
URL: <http://lib.iitta.gov.ua/720621/>
9. Ліпчевська І. Л. Засоби наочності у початковій освіті: аспект використання інформаційно-комунікаційних технологій. *Неперервна освіта нового сторіччя: досягнення та перспективи* : матеріали VI Міжнар. науково-практ. конф., м. Запоріжжя, 12–18 трав. 2020 р. 2020.
URL: https://drive.google.com/file/d/1zRJ_kH2acw1pLqhuMN5ofxseerBTbaMi/view
10. Ліпчевська І. Л. Застосування TagCloud для збагачення україномовного лексичного запасу учнів початкових класів шкіл з викладанням мовами національних меншин. *Інновації в освітньому процесі: методологія, тенденції, технології* : зб. наук. пр., м. Ізмаїл, 22 трав. 2020 р. Ізмаїл, 2020. С. 83–85. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/721621/>
11. Ліпчевська І. Л. Використання Mind Maps як засобу аналізу науково-художніх творів у підручнику з літературного читання. *Проблеми сучасного підручника* : зб. тез Міжнар. науково-практ. інтернет конф. (наук. вид.), м. Київ, 28–29 трав. 2020 р. Київ, 2020. С. 99–101.
URL: <http://lib.iitta.gov.ua/720749/>

12. Ліпчевська І. Л. Візуалізація інформації у мовно-літературній галузі першого циклу початкової освіти: новації Нової української школи та їх реалізація. *Інноваційна діяльність педагога в умовах реформування освітньої галузі: з досвіду впровадження ідей Нової української школи* : матеріали Всеукр. науково-практ. конф., м. Херсон, 10 черв. 2020 р. Херсон, 2020. С. 134–137. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/721123/>

13. Ліпчевська І. Л. Візуальна структура «Портрет» як інтерактивний метод розвитку словесно-логічного мислення учнів початкової школи. *Інновації в початковій освіті: проблеми, перспективи, відповіді на виклики сьогодення* : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф., м. Полтава, 4–5 берез. 2021 р. Полтава, 2021. С. 80–83. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/725739/>

14. Ліпчевська І. Л. Потенціал електронного підручника в сучасній системі початкової освіти. *Проблеми сучасного підручника: ключові компетентності та предметні навички* : зб. тез Міжнар. науково-практ. інтернет конф. (електрон. наук. вид.), м. Київ, 20–21 трав. 2021 р. Київ, 2021. С. 129–132. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/725755/>

15. Ліпчевська І. Л. Мова візуальної комунікації у початковій освіті. *Нова українська початкова школа: нові виміри професійного розвитку вчителя* : Матеріали Всеукр. науково-практ. конф. з міжнар. участю, м. Запоріжжя, 16–17 верес. 2021 р. Запоріжжя, 2021. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/728094/>

16. Ліпчевська І. Л. Візуалізація в освіті: сучасний підхід до використання наочності. *Світ дидактики: дидактика в сучасному світі* : зб. матеріалів Міжнар. науково-практ. інтернет-конф., м. Київ, 21–22 верес. 2021 р. Київ, 2021. С. 196–197. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/728087/>

17. Ліпчевська І. Л. Впровадження візуальної структури «Портрет» у мовно-літературну галузь початкової освіти. *Початкова освіта: історія, проблеми, перспективи* : зб. матеріалів II-ї Міжнар. науково-практ. інтернет-конф., м. Ніжин, 21 жовт. 2021 р. Ніжин, 2021. С. 94–96. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/728206/>

18. Ліпчевська І. Л. Цифрова візуалізація як засіб формування читацької компетентності у початковій школі. *Наукові дослідження та інновації в галузі суспільно-гуманітарних наук* : зб. матеріалів I Всеукр. науково-практ. інтернет конф., м. м. Мелітополь, 24 листоп. 2021 р. Мелітополь, 2021. С. 185–187. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/728797/>

19. Ліпчевська І. Л. Візуалізація як складова дистанційної освіти у початковій школі. *Інформаційні технології в культурі, мистецтві, освіті, науці, економіці та бізнесі* : матеріали VII Міжнар. науково-практ. конф., м. Київ, 20–21 квіт. 2022 р. Київ, 2022. С. 104–105. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/731536>

20. Ліпчевська І. Формування візуальної грамотності учнів як складова компетентності сучасного вчителя початкової школи. *Модернізація освітнього середовища: проблеми та перспективи в контексті євроінтеграції* : зб. матеріалів Міжнар. науково-практ. онлайн-конф., м. Івано-Франківськ, 18–20 трав. 2022 р. Івано-Франківськ, 2022. С. 97–100. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/731786>.

21. Малихін О. В., Ліпчевська І. Л. Візуалізація навчальної інформації як складова цифрових підручників для початкової школи. *Проблеми сучасного підручника: навчально-методичне забезпечення освітнього процесу в умовах воєнного часу* : зб. тез доп., м. Київ, 14 верес. 2022 р. Київ, 2022. С. 208–211. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/732111/1/Text1.pdf>

22. Ліпчевська І. Наочність у підручниках для початкової школи як засіб візуалізації навчальної інформації. *Проблеми сучасного підручника: навчально-методичне забезпечення освітнього процесу в умовах воєнного часу* : зб. тез доп., м. Київ, 14 верес. 2022 р. Київ, 2022. С. 279–280. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/732112>

23. Ліпчевська І. Формування в учнів вміння створювати візуалізацію «портрет» у першому циклі початкової школи. *Integration of scientific and modern ideas into practice* : The 8th International scientific and

practical conference, м. Київ, 15–18 листоп. 2022 р. Stockholm, 2022. С. 557–559. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/732779>

24. Ліпчевська І. Л. Модернізація змісту освіти у вищій школі: аспект формування вмінь візуалізації навчальної інформації майбутніх учителів початкової школи. *Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки фахівців в умовах сучасного освітнього простору* : матеріали ІХ Науково-практ. конф., м. Харків, 15 черв. 2023 р. Харків, 2023. С. 26–28. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/736303/>

25. Ліпчевська І. Л. Форми, методи та засоби формування вмінь візуалізації навчальної інформації майбутніх учителів початкової школи. *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика* : матеріали VII Міжнар. науково-практ. конф., м. Харків, 16–18 берез. 2023 р. Харків, 2023. С. 503–505. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/736307/>

26. Малихін О. В., Ліпчевська І. Л. Формування вмінь візуалізації навчальної інформації вчителів як актуальна проблема сучасної освіти. Світ дидактики: дидактика в сучасному світі : зб. матеріалів II Міжнар. науково-практ. інтернет-конф., м. Київ, 22–23 листоп. 2022 р. Київ, 2023. С. 166–168. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/736306/>

*Опубліковані праці, які додатково відображають
наукові результати дисертації*

27. Малихін О., Ліпчевська І. *Формування вмінь візуалізації навчальної інформації майбутніх учителів початкової школи: методи діагностики*: методичний посібник. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 72 с. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/736301/>

28. Малихін О., Ліпчевська І. *Педагогічна майстерність учителя початкових класів: візуалізація навчальної інформації в початковій школі*: методичний посібник. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 74 с. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/736554>

29. Ліпчевська І. Л. Візуалізація навчальної інформації в початковій освіті : Робоча програма навчальної дисципліни для здобувачів другого (магістерського) рівня за спеціальністю «013. Початкова освіта». Дніпро : Приватна установа «Заклад вищої освіти «Міжнародний гуманітарно-педагогічний інститут «Бейт-Хана», 2023. 18 с.

На підставі вивчення тексту дисертації здобувача, наукових праць і результатів автоматизованої перевірки на відсутність плагіату встановлено, що дисертаційна робота виконана самостійно, текст роботи не містить плагіату, а дисертація відповідає вимогам академічної доброчесності.

Апробація матеріалів дисертації здійснювалася шляхом їхнього оприлюднення на науково-практичних конференціях різного рівня та на базі закладів загальної середньої освіти та вищих навчальних закладів (довідки додаються).

У дисертації отримано нові науково-обґрунтовані теоретичні й практичні результати. Її зміст відповідає визначеним темі й меті, поставлені наукові завдання розв'язано повністю, мети дослідження досягнуто. Основні положення дисертації містять елементи наукової новизни. Структура й обсяг роботи відповідають встановленим вимогам. Наукові положення повністю обґрунтовані й отримали необхідну апробацію на наукових конференціях. У публікаціях здобувача відображені всі положення дисертації.

Відповідність змісту дисертації спеціальності з відповідної галузі знань і спеціальності, із якої вона подається до захисту. За своїм фаховим спрямуванням, науковою новизною і практичною значущістю дисертація І. Л. Ліпчевської відповідає спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, галузі знань 01 Освіта/Педагогіка. І. Л. Ліпчевська повністю виконала освітню та наукову складову здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти й здобула теоретичні знання, уміння, навички та компетентності, достатні для розв'язання комплексних завдань у царині професійно-педагогічної та дослідницько-інноваційної діяльності, опанувала методологію наукової й педагогічної діяльності.

Рекомендація дисертації до захисту. Дисертація І. Л. Ліпчевської «Розвиток умінь візуалізації навчальної інформації вчителів початкової школи» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, характеризується повнотою викладу досліджуваного матеріалу й відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. (зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів № 341 від 21.03.2022) і може бути рекомендована до захисту у спеціалізованій вченій раді для здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

**Головуюча на розширеному засіданні
відділу дидактики Інституту педагогіки НАПН України:**

доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник,
головний науковий співробітник
відділу дидактики
Інституту педагогіки НАПН України

Світлана АЛЕКСЄЄВА

Рецензент:

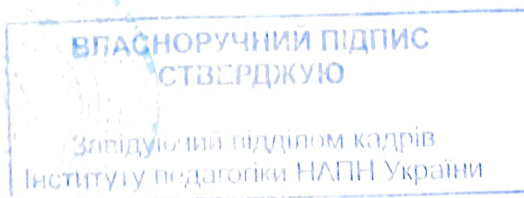
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач відділу міжнародних зв'язків та
наукової співпраці
Інституту педагогіки НАПН України

Наталія АРИСТОВА

Рецензент:

доктор педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
завідувач відділу початкової освіти
імені О. Я. Савченко
Інституту педагогіки НАПН України

Оксана ОНОПРИЧКО

С. Алексєєвої
Н. Аристової
О. Оксирієнко
ІЛ / Машабожко